

PAPER DETAILS

TITLE: Die Geschichte der artuqidischen Fürstentümer in Syrien und der Gariza'l-Furatiya
(496-812/1002-1409)

AUTHORS: Gerhard VATH

PAGES: 419-421

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/58338>

Gerhard Vāth, Die Geschichte der artuqidischen Fürstentümer in Syrien und der Ġazīra'l-Furātīya (496-812/ 1002*⁶. 1409), Würzburg 1986, VII+265 sahife , ISBN 3-922968-63-5

Mehmet ERSAN

Anadolu'nun Türkleşmesinde önemli rolü olan Artukluların Hısn-ı-Keyfa, Mardin ve Harput'da kurdukları ve siyasi hayatlarını 1102 yılından 1409 yılına kadar devam ettirdikleri Artukoğulları Beyliği hakkında Almanya'da yayınlanmış olan eser, esas olarak dört bölüm ve Artukluların idarî teşkilatının anlatıldığı Ek'ler kısmından meydana gelmektedir. Gerhard Vāth, pek fazla ayrıntıya girmeden Artuklu Beyliğinin kuruluşu, yükselişi ve çöküşünü anlatırken bölgenin 11.y.y.dan 15.y.y.'a kadar olan siyasî tarihi ile iktisadî, sosyal, kültürel ve dinî yapısını ortaya koymaya çalışıyor. Araştırmanın ağırlık noktasını Selçuklular, Eyyubiler, Memlükler ve Moğollar ile Artukoğulları arasındaki münasebetler oluşturuyor.

Eserde, Artuklular ile ilgili yapılmış olan araştırmaların yer aldığı Önsöz (s.I-III), İçindekiler (s.IV-VII) kısmından ve bölgenin kısa bir siyasî tarihi, tarihî coğrafyası ve kaynak tanıtımının yapıldığı Giriş'den (s. 1-22) sonra çalışmanın ana konusunu teşkil eden bölümlere geçiliyor.

Birinci bölümde (s. 23-66) Artuk Bey ve oğullarının Selçuklu Bey'i olarak faaliyetleri ve ilk Artuklu Beyliğini kuran Sökmen'in Haçlılarla mücadelesi ile Hısn-ı Keyfa Artuklu hükümdarı İbrahim b. Sökmen'in ölümünden sonra Artukluların Diyarbakır'daki durumu ele alınıyor.

* Kitap başlığında tarih basım hatası olarak 1002-1409 şeklinde verilmiştir. Aynı hata Mardin ve Hısn-ı Keyfa Artuklularının kuruluş tarihlerinde de yapılıyor (bk. s.II). Bilindiği gibi Hısn-ı Keyfa Artuklularının kuruluş tarihi 1102, Mardin Artuklularının ki 1106 dır.

İkinci bölüm (s.67-94), Haçlılara karşı verilen savaşlarda Artukluların rolü, bölgedeki Türk hükümdarlarının kendi aralarındaki hakimiyet mücadelesi ve bu mücadelenin Haçlılarla yapılan cihada etkisinin ortaya konulmasına ayrılmış.

Üçüncü bölümde (s.95-145), XII.y.y.'ın başlarında Orta ve Önasya'nın siyasî durumu anlatıldıktan sonra, 1127'de Musul'a Atabek tayin edilen ve bölgede yeni bir güç olarak ortaya çıkan İmadeddin Zengi ve oğlu Nureddin Mahmud'un Artuklularla olan münasebetleri ve bunların Haçlılarla olan mücadelesi ele alınmakta; ayrıca Artukluların, bölgede etkili olmaya başlayan ve genişleme hareketleri neticesinde Artukluların Hısn-ı Keyfa koluna son verecek olan Eyyubî hakimiyeti altındaki durumu ele alınıyor. Bunun yanında Türkiye Selçukluları ile Eyyubîler arasındaki münasebetlerde Artukluların durumu ve Selçukluların, Artukluların Harput koluna sonvermesi konusuna da kısaca temas ediliyor.

Eserin dördüncü bölümünde ise (s.146-180), Memlükler ile Moğolların mücadele sahası içinde bulunan Artukluların uğradığı zararlar ve nihayet yıkılmaları konu ediliyor.

Ek'ler kısmında (s.181-215), Artuklu Beyliği'nin idarî teşkilatı, devlet harcamaları, saraydaki kültürel hayat, ekonoik durum, etnik gruplar ve dinî cemaatler ele alınıyor. Müellif, Artukluların idarî yapısı hakkında bilgi verirken Selçuklu, Eyyubî, Memlûk ve Moğol nüfuzunun Beylik teşkilatı üzerinde zamanla gösterdiği etkiyi belirtmekte, saraydaki şair, hekim ve bilim adamları hakkında açıklamalarda bulunmaktadır.

Beğliğin ekonomisinin belkemiğini oluşturan ticaret, ziraat ve ziraat merkezleri ile ziraati etkileyen unsurlar hakkında da bilgi veren müellif, etnik gruplar ve dinî cemaatlerden söz ederken normal şartlarda müslümanlar ile hristiyanlar arasında herhangi bir problem olmadığını kaydediyor (s.214).

Kitabın 216-217. sayfelerinde Artuklu hükümdarlarının listesi, 218. sayfede Artukoğullarının soykütüğü, 219-220. sayfelerinde kısaltmalar, 221-241. sayfalarda bibliyografya, 242-243. sayfalarda birer

harita , 245-265. sahifelerde ise indeks bulunmaktadır.

Hısn-ı Keyfa, Mardin ve Harput Artuklularının ayrı ayrı ele alınmayıp, genel olara Artukoğullarının Selçuklu, Eyyubî, Memlûk ve Moğollarla olan münasebetleri içersinde bölgenin siyasi hadiselerinin anlatıldığı eser, özellikle Beyliğin idarî yapısıyla ilgili verilen bilgiler bakımından önemlidir. Geniş bir bibliyoğrafyaya sahip olan eserin konu üzerinde araştırma yapanlara bu yönüyle de faydalı olacağı kanaatindeyiz.

